

ਚੇਲੀਆਂ ਸੀਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਕੋਮਿਲਾ ਹਨ। ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਚੇਲੀਆਂ ਸਾਧਵੀ ਮਹਿੰਦਰਾ ਅਤੇ ਸਾਵਿਤਰੀ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਾਵਿਤਰੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਚੇਲੀਆਂ ਸ਼ਿਮਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਜੀ ਹਨ। ਸਾਧਵੀ ਮਹਿੰਦਰਾ ਦੀ ਜਨਕ ਕੁਮਾਰੀ ਜੀ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਕੋਸ਼ਲਿਆ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀਆਂ ਹਨ ਵਿਮਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੋਲਿਆ ਜੀ।

ਰਤਨ ਦੇਵੀ ਦੀ ਇਕ ਚੇਲੀ ਵਿਨੈਵੰਤੀ ਹੈ। ਵਿਨੈਵੰਤੀ ਵਿਨੈਵੰਤੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਚੇਲੀਆਂ ਸਤਿਆਵਤੀ ਅਤੇ ਅਮਰਾਵਤੀ ਸਨ। ਸਤਿਆਵਤੀ ਦੀਆਂ 4 ਚੇਲੀਆਂ ਹਨ : (1) ਰਾਮਾ ਦੇਵੀ (2) ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ (3) ਸੁਭਾਸ਼ ਵਤੀ (4) ਵਿਸ਼ਾਲਾ। ਰਾਮ ਪਿਆਰੀ ਦੀ ਚੇਲੀ ਦੁਰਗੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਸ਼ ਵਤੀ ਦੀ ਚੇਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਸਾਰਿਕ ਪੁਤਰੀ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੁਮਾਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ।

ਮਾਣਕਵਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ

ਜੈ ਵੰਤੀ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਤੀ

ਵਲੱਭ ਵਤੀ

ਸਾਧਵੀ ਈਸ਼ਵਰਾ ਦੇਵੀ ਜੀ

ਸ੍ਰੀ ਪਾਰਸ਼ ਵਤੀ ਸ੍ਰੀ ਜਿਨੈਸ਼ਵਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਸ੍ਰੀ ਆਸ਼ਾ ਦੇਵੀ

ਪ੍ਰਿਆ ਵਤੀ

ਜਿਨ ਸ਼ਾਸਨ ਪ੍ਰਭਾਵਿਕ ਸਾਧਵੀ ਰਤਨ

ਸ੍ਰੀ ਸਵਰਨ ਕਾਂਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

(ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਿਕਾ ਸਾਧਵੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ)

ਸਾਧਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਖ ਦੇਵੀ ਜੀ ਅਚਾਰੀਆ ਨਾਗਰਮਲ ਜੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਵਿ. ਸ: 1931 ਵਿਚ ਆਪ ਪੂਜ ਆਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ 15 ਸਾਧਵੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ (1) ਅਮਰ ਦੇਵੀ (2) ਨਿਹਾਲ ਦੇਵੀ (3) ਕਰਮੋ ਜੀ (4) ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ (5) ਪਾਰੋ ਜੀ (6) ਅਕੋ ਜੀ (7) ਸ਼ਿਵਦਿਆਲੀ ਜੀ (8) ਸ੍ਰੀ ਭਾਗਵੰਤੀ ਜੀ (9) ਸ੍ਰੀ ਦਿਆ ਜੀ (10) ਸ੍ਰੀ ਜੀਵੀ ਜੀ (11) ਸ੍ਰੀ ਪਾਨੋ ਜੀ (12) ਸ੍ਰੀ ਪਾਲੋ ਜੀ (13) ਸ੍ਰੀ ਗੋਗੀ

ਜੀ (14) ਸ੍ਰੀ ਜਮਨਾ ਜੀ (15) ਸ੍ਰੀ ਰਾਧਾ ਜੀ ।

ਸ੍ਰੀ ਨਿਹਾਲੀ ਦੇਵੀ ਜਾਲੰਧਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸਨ । ਆਪ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਚੋਲੀਆਂ ਸਨ (1) ਗੰਗਾ ਦੇਵੀ ਜੀ (2) ਸ੍ਰੀ ਖੁਬਾ (3) ਸ੍ਰੀ ਜੀਵੀ ਜੀ । ਗੰਗਾ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਚੋਲੀਆਂ ਸਨ ਜਮੁਨਾ ਤੇ ਲਾਜਵੰਤੀ ।

ਸਾਧਵੀ ਜਮੁਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਸ: 1929 ਮਾਘ ਸੁਦੀ 13 ਨੂੰ ਹੋਇਆ । ਸ: 1960 ਵੇਸਾਖ 5 ਨੂੰ ਆਪ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਸਾਧਵੀ ਬਣੇ । ਆਪ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸ: 2008 ਪੋਹ 15 ਨੂੰ ਪਾਨੀਪਤ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੀ ਚੋਲੀ ਪੰਨਾ ਦੇਵੀ ਹੋਈ । ਪੰਨਾ ਦੇਵੀ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਸ: 1946 ਮੱਘਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 2 ਨੂੰ ਬੜੇ ਅਮੀਰ ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸ: 1971 ਨੂੰ ਰਾਮਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ । ਆਪ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ ਸ: 2012 ਨੂੰ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੋਲੀਆਂ ਸਨ (1) ਹੁਕਮੀ ਦੇਵੀ (2) ਪ੍ਰਿਆ ਵਤੀ (3) ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰੀ (4) ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਤੀ (5) ਚੰਦਰ ਕਲਾ ।

ਹੁਕਮੀ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਪਦਮਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ ਚੋਲੀਆਂ ਸਨ । ਪਦਮਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਚੋਲੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਆ ਵਤੀ ਅਤੇ ਪਵਨ ਕੁਮਾਰੀ ਜੀ ਹੋਈਆਂ । ਸਤਿਆਵਤੀ ਦੀਆਂ ਚੰਪਕ ਮਾਲਾ, ਪ੍ਰਮੋਦ ਕੁਮਾਰੀ ਤੇ ਜਿਤੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰੀ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਚੋਲੀ ਸ਼ਸ਼ੀਕਾਂਤਾ ਜੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਲੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਰਿਤਾ ਜੀ ਐਮ. ਏ. (ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ) ਹਨ ।

ਪ੍ਰਿਆ ਵਤੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬਲਭਵਤੀ, ਵਿਜੇਂਦਰ ਕੁਮਾਰੀ, ਸੁਸ਼ੀਲਾ ਜੀ ਹਨ । ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਵੀ ਹਨ ।

ਸਾਧਵੀ ਲਾਜਵੰਤੀ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਰਹਿਨ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਆਪ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਕ ਖਜ਼ਾਨਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸਨ ।

ਸਾਧਵੀ ਜੀਵੀ ਜੀ ਨਿਹਾਲੀ ਦੇਵੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਚੋਲੀ ਸਨ । ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀ ਹੋਏ ।

— —

ਲੋਕਾਗੱਛ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਵੀਆਂ

ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਖੇਤਾਂ ਜੀ

ਆਪਦਾ ਜਨਮ, ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ ਵਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਆਪ ਅਚਾਰਿਆ ਹਰੀ ਦਾਸ ਜੀ ਜਾਂ ਅਚਾਰਿਆ ਵਿੰਦਰਾਵਨ ਪਾਸੋਂ ਸੰ: 1750 ਵਿਚ ਸਾਧਵੀ ਬਣੇ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਉੱਚੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਧਵੀ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ।

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਚੋਲੀ ਬਰਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਦੋ ਹੋਰ ਚੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਇਹ ਸਨ। (1) ਮੀਨਾ ਜੀ (2) ਕਕੋ ਜੀ।

ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਵਗਤਾ ਜੀ

ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ਵਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਥੋਆ ਜੀ ਸਨ। ਆਪ ਰਾਜਪੂਤ ਕਿਸਾਨ ਸਨ। ਆਪਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸੰ: 1750 ਹੈ।

ਆਪਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੋਲੀਆਂ ਸਨ—(1) ਦਿਆ ਜੀ, (2) ਸੀਤਾ ਜੀ, (3) ਫੂਲੋ ਜੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਚੋਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੀਤਾ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਨ।

ਆਪਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਆਪਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸਜਨਾ ਜੀ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਨਸਿਬ ਸੂਤਰ ਟਬਾ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸੰ. 1765 ਸਾਵਨ ਵਦੀ 11 ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਸਾਧਵੀ ਵਗਤਾ ਵਾਰੇ ਕਈ ਕਹਾਣੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਇਕ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਆਪ ਦੀਆਂ ਚੋਲੀਆਂ ਭੋਜਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਭੋਜਨ ਆ ਗਿਆ। ਆਪਨੇ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕਿਹਾ “ਇਹ ਭੋਜਨ ਸੁਟ ਦੇਵੇ” ਚੋਲੀਆਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਸੁਟ ਦਿਤਾ। ਵਾਅਦਾ ਵਿਚ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਭੋਜਨ ਅਸੁਧ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਆਂਡੇ ਦੀ ਜਰਦੀ ਸੀ।

ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰ: 1780 ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਿਕਾ ਸਾਧਵੀ ਸੀਤਾ ਜੀ

ਆਪ ਅਮਿਰਤਸਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਆਪਦੀ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਰਿਤਾ ਦੇਵੀ ਬੜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਲਗਨ ਦੀ ਮਾਲਿਕ ਸੀ। ਆਪਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸਟਾਫੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਆਪਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਜੌਹਰੀ ਪਰਿਵਾਰ ਆਖਦੇ ਸਨ।

ਆਪ ਅਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਬਣੇ। ਸੰ. 1755 ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਧਵੀ ਵਗੜਾ ਪਾਸੋਂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਬਾਲ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਨੀ ਸਨ।

ਆਪਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਆਪਨੇ 5000 ਟਿਕੋਣੇ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਾਂਸ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਵਾਇਆ।

ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰਬਤ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

ਸਾਧਵੀ ਖੇਮਾ ਜੀ

ਆਪ ਸਾਧਵੀ ਸੀਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸਥਾਨ ਪਿੰਡ ਰੋੜਕਾ (ਰੋਹਤਕ) ਹੈ। ਆਪਨੇ ਘਰ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਛੱਡਕੇ ਬਡੇਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰ. 1800 ਨੂੰ ਸਾਧਵੀ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ।

ਸੰ. 1809 ਵਿਚ ਆਪ ਇਕ ਸਾਧੂ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਪਚੇਬਰ ਪਿੰਡ ਪਧਾਰੇ ਸਨ।

ਆਪ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀਆਂ ਸਨ—(1) ਸ੍ਰੀ ਸਦਾ ਕੁੰਵਰ; (2) ਸ੍ਰੀ ਬੇਨਤੀ ਜੀ, (3) ਸ੍ਰੀ ਸਜਨਾ ਜੀ।

ਸਾਧਵੀ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਥਾਰ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਆਪਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਕੇ 250 ਵਿਵਾਹਿਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਚਰਜ ਵਰਤ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ।

ਸਾਧਵੀ ਫੁੱਲਾਂ ਜੀ

ਆਪਦੇ ਵਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਸੰ. 1877 ਵਿਚ ਮਾਜੂਦ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਆਪ ਸਾਧਵੀ ਬਖਤਾ ਜੀ ਦੀ ਚੇਲੀ ਸਨ।

ਪੰਚੇਵਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਆਪ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਆਪ ਵਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਆਪਾਰ ਆਪ ਰਾਹੀਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਔਪਪਾਤਿਕ ਸੂਤਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਨੋਟ ਹੈ ।

ਆਪਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸੀ । ਆਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ।

ਸਾਧਵੀ ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨਾ ਜੀ

ਆਪਦਾ ਸ਼ਵੇਤਾਂਵਰ ਜੈਨ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਹੈ । ਆਪਦੀ ਸਾਧਵੀ ਦੀਖਿਆ ਸੰ. 1870 ਨੂੰ ਸੁਨਾਮ ਵਿਖੇ ਹੋਈ । ਆਪ ਬਹੁਤ ਸਰਲ, ਸ਼ਾਂਤ, ਤਪਸਵੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸਨ ।

ਸੰ. 1895 ਤੱਕ ਆਪ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ । ਆਪਦੇ ਸਮੇਂ ਸਦਾ ਕੁੰਵਰ ਨਾਂ ਦੀ ਸਾਧਵੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੰ. 1898 ਵਿਚ ਨੇਮੀਨਾਥ ਵਿਆਲਾ ਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਨਕਲ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ “ਇਕ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਮਰ ਗਏ । ਕੁੱਝ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਆਪਨੂੰ ਇਸ ਵਾਰੇ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਸੀ । ਆਪਨੇ ਇਕ ਰਾਜਪੂਤ ਨਿਹਾਲਚੰਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ । ਸਾਧਵੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਉਸਨੂੰ ਜੈਨ ਸ਼ਾਸਤਰ, ਵਿਆਕਰਣ, ਜੋਤਸ਼ ਅਤੇ ਮੰਤਰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀ ਵਾਅਦ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਲਾਲ ਜੀ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਏ । ਇਹ ਮੁਨੀ ਰਾਮ ਲਾਲ, ਅਚਾਰਿਆ ਛੱਜ ਮਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦੇ ਵਾਰਸ ਬਣੇ । ਅਚਾਰਿਆ ਰਾਮਲਾਲ ਜੀ ਪੂਜ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਨ । ਸਾਧਵੀ ਸ਼ੇਰਾ ਨੇ ਪੂਜ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇ ਕੇ ਸਾਧੂ ਬਣਾਇਆ ਸੀ । ਇਸ ਸਾਧਵੀ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰਬੰਧ ਵਾਰੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ।

ਸਾਧਵੀ ਸਜਨਾ ਜੀ

ਆਪ ਦਿਲੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ । ਜਾਤੀ ਤੋਂ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ । ਆਪ ਵਾਰੇ ਕੋਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ । ਸੰ. 1865 ਵਿਚ ਆਪ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਬਣੇ । ਆਪਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀਆਂ ਸਨ—(1) ਸ੍ਰੀ ਗਿਆਨਾ ਜੀ, (2) ਸ੍ਰੀ ਸ਼ੇਰਾ ਜੀ ।

ਆਪਦਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ ।

ਸਾਧਵੀ ਮੂਲਾ ਜੀ

ਆਪ ਅਮਾਰਜਾਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਨ। ਭੱਪਸਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਛੱਜਮਲ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਪਖੋਂ ਆਪ ਮਾਸੜ ਮਨ ਆਪਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸੰ. 1897 ਵਿਚ ਹੋਈ। ਆਪਦੀ ਗੁਰੂਣੀ ਸਾਧਵੀ ਖੁਬਾਂ ਜੀ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਜੈਨ ਅਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਡੁੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲੀਆਂ ਸਨ। (1) ਸ਼੍ਰੀ ਵਫੋ ਜੀ, (2) ਸ਼੍ਰੀ ਤਾਭੋਜੀ, (3) ਸ਼੍ਰੀ ਮੇਲੋ ਜੀ।

ਸਾਧਵੀ ਮੱਲੋ ਜੀ

ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਲਾਲਾ ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੋਈਆ। ਸੰਬਤ 1901 ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਕਾਂਧਲਾ ਉਤਰਤੇਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। 84 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਮਘਰ ਸ਼ੁਕਲਾ ਸੰਬਤ 1964 ਨੂੰ ਰਾਏ-ਕੋਟ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ਹੋਈਆ।

ਸਾਧਵੀ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਪਾ ਜੀ

ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਨਿਵਾਸੀ ਲਾਲਾ ਰੂਪਚੰਦ ਦੀ ਸੁਪੁੱਤਰੀ ਸਨ। ਆਪ ਲਾਲਾ ਗੁਲਾਬ ਚੰਦ ਜੋਹਰੀ ਦੀ ਨੂੰ ਸਨ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਨੇ ਸੰਜਮ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ। ਆਪਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸੰ. 1928 ਫਾਗੁਣ ਵਦੀ ਨੂੰ ਹੋਈ। ਸੰ. 1975 ਤੱਕ ਆਪ ਮਾਜੂਦ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਜੈਨ ਸਾਧਵੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ

ਮੁਖ ਧਾਰਾਵਾਂ (ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ)

ਪਹਿਲੀ	ਦੂਸਰੀ	ਤੀਸਰੀ	ਚੌਥੀ
1 ਵਗਤਾ ਜੀ	ਵਗਤਾ ਜੀ	ਵਗਤਾ ਜੀ	ਵਗਤਾ ਜੀ
2 ਸੀਤਾ ਜੀ	ਸੀਤਾ ਜੀ	ਸੀਤਾ ਜੀ	ਸੀਤਾ ਜੀ
3 ਖੇਮਾ ਜੀ	ਖੇਮਾ ਜੀ	ਖੇਮਾ ਜੀ	ਖੇਮਾ ਜੀ
4 ਸਜਨਾ ਜੀ	ਸਜਨਾ ਜੀ	ਬੇਨਤੀ ਜੀ	—
5 ਗਿਆਨਾ ਜੀ	ਗਿਆਨਾ ਜੀ	ਜਿਆ ਜੀ	—

6	ਖੁਬਾਂ ਜੀ	ਖੁਬਾਂ ਜੀ	ਬੀਨਾ ਜੀ	ਸੁਖਦੇਵੀ ਜੀ
7	ਮੁਲਾਂ ਜੀ	ਮੁਲਾਂ ਜੀ	ਵਖੋ ਜੀ	ਨਿਹਾਲਦੇਵੀ ਜੀ
8	ਮੋਲੋਂ ਜੀ	ਤਾਬੋਂ ਜੀ	ਗਾਂਗੋਂ ਜੀ	ਗੰਗਾ ਜੀ
9	ਪਾਰਵਤੀ	ਜੈ ਦੇਵੀ	ਪਨਾ ਜੀ	ਮੁਨਾ ਜੀ
10	ਰਾਜਮਤੀ	ਪਾਨ ਕਵਰ ਜੀ	ਚੰਦਾ ਜੀ	ਪੰਨਾ ਜੀ
11	—	ਕੇਵਲੀ ਜੀ	—	—

ਉਪਧਾਰਾਵਾਂ

	ਪਹਿਲੀ	ਦੂਸਰੀ	ਤੀਸਰੀ	ਚੌਥੀ
1	ਸਜਨਾ ਜੀ	ਤਾਬੋਂ ਜੀ	ਬਬੋਂ ਜੀ	ਨਿਹਾਲ ਦੇਵੀ
2	ਸੋਤਾ ਜੀ	ਜੈ ਦੇਵੀ	ਲਖਮਾ ਜੀ	ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਵੀ
3	ਪੂਰਨਦੇਵੀ	ਗੰਗੀ ਜੀ	ਦੇਵਾ ਜੀ	ਜੀਵਾ ਜੀ
4	ਪਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਜੀ	ਮਥੁਰਾ ਜੀ	—	ਹੁਕਮ ਦੇਵੀ
5	—	—	—	ਇੰਦਰਕੋਰ

(ਖ) ਤਪਾਗੱਛ, ਖਰਤਰ ਗੱਛ ਦੀਆਂ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਪਟਾਵਲਾ ਨਹੀਂ ।)

- (1) ਖੁਬਾਂ ਜੀ
- (2) ਨਿਹਾਲਦੇਵੀ (ਨੰਦਕੋਰ)
- (3) ਬਚਨਾ ਜੀ
- (4) ਵਿਨੈਵੰਤੀ ਜੀ
- (5) ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਜੀ

(ਅਚਾਰਿਆ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜੀ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰ 115 ਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਮਨ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮ.)

ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਰੱਤੀ ਰਾਮ ਜੀ

ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਸ ਅਚਾਰਿਆ ਨਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਆਪ ਮਹਾਨ ਯੁੱਗ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਜੀਵਨ ਵਾਰੇ ਇਕ ਘਟਨਾ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ।

ਸੰ: 1887 ਨੂੰ ਆਪ ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਿਖੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਭੈੜੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਸਿਟਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਦੁਰਗੰਧ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਗਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਲਗੇ। ਲੋਕ ਆਪ ਨੂੰ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਲਗ ਪਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਦੇ ਨਵਾਬ ਸੂਬਾ ਖਾਨ ਕੋਲ ਕੀਤੀ। ਜਦ ਉਹ ਅਪਣੇ ਮਹਿਲ ਤੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਚਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਅਨੋਖੀ ਸੁਗੰਧ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੋਇਆ, ਉਸਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਜਦ ਜੈਨ ਸਥਾਨਕ ਵਿਚ ਪੈਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੱਕਿਕ ਸੁਗੰਧ ਨਾਲ ਮਹਿਕ ਉਠਿਆ। ਨਵਾਬ ਆਪਦਾ ਭਗਤ ਬਨ ਗਿਆ। ਆਪਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹਨ। ਆਪਦੀ ਸਮਾਧੀ ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਵਿਖੇ ਹੈ।

ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੈਨ ਸੰਤ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਧੂ, ਸਾਧਵੀਆਂ ਨੂੰ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸੁਖਮ ਅਧਿਐਨ ਕਰਾਇਆ।

ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਆਪ ਕਸਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਸੰ. 1861 ਵਿਚ 18 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰਿਕ ਸੁਖ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜੈਨ ਫਕੀਰੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਅਪਭ੍ਰੰਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ।

ਆਪਨੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਬਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਿਖੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪਨੇ ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ 20 ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰ. 1870 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੰ. 1906 ਤਕ ਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਰਤੀਲਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਹਾਨ ਅਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦੀਖੀਅਤ ਕੀਤਾ। ਆਪਨੇ ਬਹੁਤੇ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਚਮਤਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਕ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦਾ ਜੈਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ, ਅਚਾਰੀਆ ਸ੍ਰੀ ਜਿਨਦੱਤ ਸੂਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰ: 1868 ਮਾਘ ਦੀ ਦਸਮੀ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਆਪ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਘਰ ਸੀ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਚਾਰੀਆ ਰਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ।

ਸੁਭ ਕਰਮ ਸਦਕਾ ਸੰ: 1894 ਫਗੁਣ ਵਦੀ 12 ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਬੜੇਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਆਪ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਮਤਕਾਰੀ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਤਪੱਸਿਆ ਹੀ ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੀ। ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੇ ਉਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੰ: 1937 ਜੇਠ ਸੁਦੀ 12 ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦਾ ਸਮਾਰਕ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਿਖੇ ਅੱਜ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿੰਸਾ, ਸੱਚ, ਤਪ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਚਾਰੀਆ ਪੂਜ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੁਮਣ ਵਾਲੇ 95% ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਪੂਜ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸੰ. 1862 ਵੈਸਾਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 6 ਨੂੰ ਅਮਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਨ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕਰਮੋ ਦੇਵੀ ਜੀ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਜੌਹਰੀ ਦਾ ਧੰਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਆਪਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ। ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਚੰਦ ਅਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ। ਆਪ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਉਂਪਾਤ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਵਾਰ ਦਿਤੀ, ਜੈ ਪੁਰ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਵਿਗਾਝਿਤ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਰਦੂ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰ

ਲਿਆ ।

16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਆਤਮੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਜਵਾਲਾ ਦੇਵੀ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ । ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਕੰਮ ਦਾ ਸਾਰਾ ਭਾਰ ਆਪਦੇ ਸਿਰ ਆ ਗਿਆ । ਆਪਦੇ ਘਰ ਦੋ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ । ਪਰ ਬੱਦ ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਮਰ ਗਏ । ਇਹੋ ਬੜਾ ਕਾਰਣ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਆਪ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸੁੱਖ ਝੂਠੇ ਤੇ ਨਿਰਾ ਅਧਾਰ ਲਗਨ ਲਗ ਪਏ । ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਾਅਦੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ । ਆਪਨੇ ਦੋਹਾਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਹ ਯੋਗ ਕੁਲਾਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਸਾਫ਼ ਬਨਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ।

ਆਪਨੇ ਅਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਪਣੇ ਪੰਜ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿਤੀ । ਸੰਪਤੀ ਅਪਣੇ ਦੋਹਰੇ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ । ਆਪਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸੁਨਾਮ ਦੇ ਦੋ ਉਪਾਸਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਰਤਨ ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਅਤੀ ਦਾਸ ਨੇ ਵੀ ਆਪਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤਾ । ਇਹ ਸੁਭ ਦਿਹਾੜਾ ਸੰ: 1898 ਵੈਸਾਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ 2 ਸੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਆਪਦੀ ਉਮਰ 36 ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ । ਆਪ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜਾਣਕਾਰ, ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੰਤ ਹੋਏ ਹਨ । ਆਪਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਦਿੱਲੀ, ਉਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਜੈਨ ਪਰਮ ਦਾ ਝੰਡਾ ਝੁਲਾਇਆ । ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਕਲਿਆਨ ਕੀਤਾ ।

ਆਪ ਬੁੱਢੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ । ਆਪਨੇ ਮਾਰਵਾੜੀ ਸਾਧੂ ਗੰਗਾਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਤਦ ਤਕ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਰਾਮ ਨਾਂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਲਾਲ ਜੀ, ਸਵੇਤਾਂਵਰ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਸੰਤ ਵਿਜੈ ਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਸਨ । ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਨੰਦ ਦਾ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਸੀ ।

ਸੰ. 1913 ਵੈਸਾਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ 2 ਨੂੰ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ । ਆਪਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ । ਆਪ ਅਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਚਰਚਾਵਾਦੀ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਿਆ ਦਯਾਸਤਕ ਨਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ । ਆਪ ਦੇ ਚੋਲੇ ਚੇਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 90 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ।

ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰ. 1939 ਨੂੰ ਹਾੜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੂਜ ਨੂੰ ਅਮਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ । ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਘੁਮਣ ਵਾਲੇ ਜਿਆਦਾ ਸਾਧੂ ਸਾਧਵੀਆਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੈ । ਜੋ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮਨਦੇ ਹਨ ।

ਅਚਾਰਿਆ ਬੁੱਧੀ ਵਿਜੈ (ਬੂਟੇ ਰਾਏ) ਜੀ

ਆਪ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਤੱਪਾ ਗੱਡਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਜੈਨ ਮੁਨੀ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸੰ: 1863 ਵਿਚ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲੇ ਦੇ ਬਹਿਲੋਲਪੁਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ 7-8 ਮੀਲ ਦੂਰ ਦੁਲਵਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ, ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਟੇਕ ਸਿੰਘ ਮਾਤਾ ਕਰਮੋ ਸੀ। ਆਪ ਜਾਤ ਦੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸਨ।

ਆਪਨੇ ਸੰ: 1888 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਗਰ ਮੱਲ ਪਾਸੋਂ ਸਵੇਤਾਂਵਰ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਗਰ ਮਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਨਾਂ ਬੂਟੇ ਰਾਏ ਰਖਿਆ ਗਿਆ। ਆਪ 17 ਸਾਲ ਇਸ ਜੈਨ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਦੀਖਿਆ ਪਾਲ ਕੇ ਸੰਵਤ 1912 ਵਿਚ ਤੱਪਾ ਗੱਡਾ ਜੈਨ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਮੁਨੀ ਬਣੇ। ਉੱਥੇ ਆਪਦਾ ਨਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਜੈ ਪਿਆ। ਆਪਦੇ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਗੁਰੂ ਸ਼੍ਰੀ ਮਣੀ ਵਿਜੈ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਚ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਨਾਲ ਆਪਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਮੁਨੀ ਮੂਲ ਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਵਿਰਧੀ ਚੰਦ ਵੀ ਇਸ ਸੰਪਰਦਾਏ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਆਪਨੇ ਸੰ: 1831 ਵਿਚ ਤੇਰਾਪੰਥੀ ਜੈਨ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਤ ਮੱਲ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਖੇ ਚੌਮਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਸੰ: 1892 ਤੋਂ 1893 ਤੱਕ ਆਪ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਅਪਣੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹੇ।

ਆਪਨੇ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਧਰਮ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ। ਆਪਨੇ ਸੰ: 1932 ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਸਮੇਤ 15 ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਜੈਨ ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮਹਤੱਵ ਪੂਰਣ ਅਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਪਾਗੱਡਾ ਦੀ ਮਹਤੱਵ ਪੂਰਣ ਸਾਧੂ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਪੀਲੀ ਚੱਦਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਹਿਨਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ। ਆਪਨੇ ਅਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ 8 ਜੈਨ ਮੰਦਰਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਵਾਈ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਸੰ: 1938 ਨੂੰ ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਨੰਦ ਜੀ (ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ)

ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਲਹਿਰਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਤਹਿਸੀਲ ਜੀਰਾ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਵਿਖੇ ਸੰ: 1894 ਨੂੰ ਕਪੂਰ ਗੋਤਰ ਦੇ ਖੱਤਰੀ ਕੁੱਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਗਣੇਸ਼ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰੂਪਾ ਦੇਵੀ ਜੀ ਸਨ। ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ

ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਜੀਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਧਾ ਮੱਲ ਕੋਲ ਰਹਿਣ ਲਗੇ। ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿੱਤਰ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਜੋਧਾ ਮੱਲ ਪੱਕੇ ਸਵੇਤਾਂਵਰ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਜੈਨ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਪਾਲਨ ਪੋਸ਼ਨ ਜੈਨ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਤੇਜ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ।

ਸੰ. 1910 ਨੂੰ 16 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪਨੇ ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲੇ ਪੂਜ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਮਲ ਜੀ ਪਾਸ ਸਵੇਤਾਂਵਰ ਸਥਾਨਕ ਵਾਸੀ ਮੁਨੀ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। 5-6 ਸਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪਨੇ 32 ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ ਲਏ। ਫੇਰ ਆਗਰੇ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਾਸੋਂ ਚੁਰਣੀ, ਨਿਰਯੁਕਤੀ ਟੀਕਾ ਅਤੇ ਭਾਸਯ ਪੜੇ।

ਆਪਨੇ 22 ਸਾਲ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਮੁਨੀ ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ। ਸੰ. 1932 ਨੂੰ ਆਪਣੇ 15 ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਅਹਿਮਦਾਬਾਦ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀ ਬੁਧੀ ਵਿਜੈ ਤੋਂ ਸਵੇਤਾਂਵਰ ਮੁਰਤ ਪੂਜਕ ਤੱਪਾ ਗੱਛ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਟਵੇਂ ਜੈਨ ਮੰਦਰ ਬਨਵਾਏ। ਪੁਰਾਣੇ ਮੰਦਰ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੀ ਪੂਰਣਾ ਦਿਤੀ।

ਸੰ. 1943 ਮਗਰ ਵਦੀ 5 ਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਪਾਲੀਤਾਨੇ ਵਿਖੇ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ ਆਪਦਾ ਆਨੰਦ ਵਿਜੈ ਤੋਂ ਅਚਾਰਿਆ ਵਿਜੈ ਆਨੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪਨੇ 12 ਚੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਨੀ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਇਸਤੋਂ ਛੁਟ 27 ਹੋਰ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਆਪਨੇ ਦੀਖਿਆ ਦਾ ਪਾਠ ਪੜਾਇਆ।

ਆਪਦੀ ਪੂਰਣਾ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਸਮੇਲਨ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਵੀਰ ਜੀ ਰਾਘਵ ਜੀ ਗਾਂਧੀ ਅਮਰਕਾ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਲਨ ਵਾਰੇ ਆਪਨੇ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਰ ਲਿਖੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਰਿਆ ਸਮਾਜੀ ਅਤੇ ਈਸਾਈ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਵਾਰੇ ਗਲਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਅਗਿਆਨਤਿਮਰ ਭਾਸਕਰ ਆਦਿ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ।

ਆਪ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਲੇਖਕ, ਕਵਿ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਸਾਰਕ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਕਈ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਰਥ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਦਾ ਸਵਾਮੀ ਦਿਆ ਨੰਦ ਜੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਅਰਥ ਤਹਿ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਜੋਧਪੁਰ ਪਹੁੰਚਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਮੇਰ ਵਿਚ ਰਸੋਈਏ ਰਾਹੀਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਣ ਕਾਰਣ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਆਪ ਪੁਰਾਤਨ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਗ੍ਰੰਥ ਭੰਡਾਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰ. 1924 ਤੋਂ 1950 ਹੈ। ਆਪ ਉਤਰਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਗੁਜਰਾਤ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੂਰ ਦੂਰਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਸੰ. 1953 ਜੇਠ ਸੁਦੀ 8 ਨੂੰ ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਵੀ ਆਪਦਾ ਸਮਾਧੀ ਮੰਦਰ ਹੈ।

ਅਚਾਰਿਆ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸੰ: 1909 ਨੂੰ ਮੰਬਡਿਆਲ (ਜਿਲਾ ਪਸਰੂਰ) ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ, ਆਪਦੇ ਪਿਤਾ ਸ਼੍ਰੀ ਮਥੁਰਾਦਾਸ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਛਮੀ ਦੇਵੀ ਸੀ। ਸੰ: 1933 ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਬਖਸ਼ ਦੇ ਚੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਧਰਮ ਚੰਦ ਪਾਸੋਂ ਜੈਨ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਸੰ: 1951 ਚੇਤ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਪ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਯੁਵਾਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਸੰ: 1952 ਨੂੰ ਆਪਨੂੰ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਆਪਦੇ ਗੁਰੂਭਾਈ ਦੇ ਚੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਸਨ ਅਤੇ ਧਨੀਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਚੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਚਾਰਿਆ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਜਿਨੇਂਦਰ ਪੰਚਕੂਲਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਜੋ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਦਰਸ਼ ਜੈਨ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਅਚਾਰਿਆ ਸੋਹਨਲਾਲ ਜੀ ਦੇ 12 ਚੋਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੋਲੇ ਵਿਚੋਂ ਤਪਸਵੀ ਗੈਂਡੇ ਰਾਏ ਜੀ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੈਂਡੇ ਰਾਏ ਦੇ ਚੋਲੇ ਗਣੀ ਉਦੇਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਸਤਰ ਆਰਥੀ ਸਨ।

ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਤੀਰਾਮ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ

ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਵਿਚੋਂ ਪੂਜ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਤੀ ਰਾਮ ਜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰੇ ਸਨ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਖਤਰੀ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਸੋਨ ਲਾਲ ਪੁਸ਼ੱਪੀ ਲਾਲ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਯਸਵੰਤੀ ਸੀ। ਸੰ: 1880 ਹਾੜ ਸੁਕਲ ੭। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਆਪਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਦੇ ਕੋਲ ਪਿੰਦ ਬਹਿਲੋਲਪੁਰ ਸੀ।

ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਆਪ ਲੁਧਿਆਣਾ ਆ ਕੇ ਦੁਕਾਨ ਕਰਨ ਲਗੇ। ਇਥੇ ਆਪਦੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਚੰਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੋਹਨਲਾਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਖੇਤਾਰਾਮ ਆਪਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਸਨ।

ਇਥੇ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਜ ਅਚਾਰਿਆ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰਸਿੰਘ ਦੇ ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਧਰਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਜੈਨ ਸਾਧੂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪਦੀ ਦੀਖਿਆ ਸੰ: 1911 ਹਾੜ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦਸਮੀ ਹੈ। ਆਪਨੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਜੈਨ, ਅਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਆਪਨੇ ਮੁਨੀ ਵਿਲਾਸਰਾਏ, ਮੁਸਤਾਕ ਰਾਏ ਜੀ, ਰਾਮ ਬਖਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਤਨ ਖਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰਜ ਅਚਾਰਿਆ ਜੀ ਦੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸਮੇਂ ਆਪ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ, ਪ੍ਰਜ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਚਾਰਿਆ ਰਾਮ ਬਖਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ। ਪਰ ਆਪ 21 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਸਵਰਗ ਸਿਧਾਰ ਗਏ।

ਜੈਨ ਸੰਘ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਸੰ: 1939 ਜੇਠ ਦੇ ਸ਼ੁਕਲ ਪੱਖ ਨੂੰ ਦਿਤੀ।

ਸੰ: 1953 ਤੋਂ ਸੰ: 1958 ਤਕ ਆਪ ਲਗਾਤਾਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਰਹੇ। ਆਪਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਡੌਹਨ ਲਾਲ ਜੀ ਨੂੰ ਯੁਵਾ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਦਿਤੀ।

ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰ: 1958 ਭਾਦੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 11 ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਆਪਦਾ ਸਮਾਰਕ ਅੱਜ ਵੀ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਚਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅਚਾਰਿਆ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਬਖਸ਼ ਜੀ

ਅਚਾਰਿਆ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਬਖਸ਼ ਜੀ ਪੰਜ ਬ ਜੈਨ ਸਥਾਨਕਵਾਸੀ ਸੰਘ ਦੇ ਅਚਾਰਿਆ ਬਣੇ। ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਸੰ: 1908 ਵਿਚ ਅਲਬਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ ਸੰ: 1885 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ 23 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਤਨੀ ਸਮੇਤ ਜੈਨ ਸਾਧੂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ। ਆਪਦੇ ਪੰਜ ਚੇਲੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ੍ਰੀ ਵਿਸ਼ਨ ਚੰਦ ਮੂਰਤੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਏ। ਤੱਪਸਵੀ ਮਾਯਾਰਾਮ ਜੀ ਵੀ ਆਪਦੇ ਚੇਲੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਾਬਾ ਗੁਰੂ ਮਾਇਆ ਰਾਮ ਹੀ ਸਨ। ਆਪ ਨੂੰ ਅਚਾਰਿਆ ਪਦਵੀ ਸੰ: 1939 ਨੂੰ ਮਾਲੇਰ ਕੋਟਲਾ ਜੇਠ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਤੀਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਪਰ ਇਸ ਮਹਤਵ ਪੂਰਨ ਪਦਵੀ ਤੇ 21 ਦਿਨ ਹੀ ਰਹਿ ਸਕੇ।

ਸੰ: 1939 ਜੇਠ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ 9 ਨੂੰ ਆਪਦਾ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿਖੇ ਸਵਰਗਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਮਹਾਨ ਤੱਪਸਵੀ ਸਨ। ਆਪਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਮੁਨੀ ਸ੍ਰੀ ਸਾਲਗ ਰਾਮ ਜੀ

ਆਪਦਾ ਜਨਮ ਧੂਰੀ ਦੇ ਨਜਦੀਕ ਭੱਦਲਵੜ ਵਿਖੇ ਲਾਲਾ ਕਾਲੂ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਸੰ: 1924 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। 6 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਰ ਆਪ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਧਰਮ ਅਹਿੰਸਕ ਸਨ। ਕੋਈ ਘੋੜੇ ਜਾਂ ਬਲਦ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ

ਤਾਂ ਆਪ ਤੜਫ ਉਠਦੇ ਸਨ ।

ਇਕਵਾਰ ਧੂਰੀ ਦੇ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾਲ ਆਪਦੀ ਦੋਸਤੀ ਹੋ ਗਈ । ਆਪਨੇ ਅਪਣੇ ਦੋਸਤ ਤੋਂ ਜੋਤਸ਼ ਵਿਦਿਆ ਸਿਖ ਲਈ ਸੀ । ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੇ ਲੱਖ ਆਖਣ ਤੇ ਵੀ ਆਪ ਵਿਆਹ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਏ ।

ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਕਾਰਣ

ਇਕ ਵਾਰ ਆਪ ਅਪਣੇ ਭਰਾ ਨਾਲ ਭੱਦਲ ਵੱਡੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਚਿਤਾ ਜਲ ਰਹੀ ਸੀ । ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਘਬਰਾ ਗਏ । ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਲਗਰਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਂ ਜਪਣ ਲਗਾ । ਆਪਦਾ ਭਰਾ ਗਸ਼ ਖਾ ਕੇ ਗਿਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਾਅਦਾ ਮਰ ਗਿਆ । ਆਪਦਾ ਦੂਸਰਾ ਭਰਾ ਅਚਾਨਕ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਦੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਭੁੰਘਾ ਅਸਰ ਪਾਇਆ । ਆਪਨੂੰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਭੇਦ ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ । ਆਪਨੇ 19 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਜੈ ਰਾਮ ਦਾਸ ਪਾਸੋਂ ਸੰ: 1946 ਨੂੰ ਖਰੜ (ਜਿਲਾ ਰੋਪੜ) ਵਿਖੇ ਸਾਧੂ ਦੀਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ।

ਆਪਨੇ ਜੈਨ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਅਚਾਰਿਆ ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ ਵਰਗਾ ਚੇਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਆਪਦਾ ਸਵਰਗਵਾਸ ਸੰ: 1996 ਨੂੰ ਹੋ ਗਿਆ ।

ਅਚਾਰੀਆ ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਜੈ ਵੱਲਭ ਸੂਰੀ

ਆਪ ਤਪਾ ਗੱਛ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਕ ਫਿਰਕੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਅਚਾਰੀਆ ਹੋਏ ਹਨ । ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰ: 1927 ਕੱਤਕ ਭਾਈ ਦੂਜ ਨੂੰ ਬੜੇਦਾ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ । ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਾਂ ਇੱਛਾ ਬਾਈ ਸੀ । ਆਪ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਂ ਛੱਗਨ ਲਾਲ ਰਖਿਆ ।

17 ਸਾਲ ਦੀ ਭਰੀ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਰਾਧਨਪੁਰ (ਗੁਜਰਾਤ) ਵਿਖੇ ਅਚਾਰੀਆ ਵਿਜੈ ਨੰਦ (ਆਤਮਾ ਰਾਮ ਜੀ) ਕੋਲੋਂ ਤਪਾ ਗੱਛ ਦੀ ਮੁਨੀ ਦੀਖਿਆ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ । ਆਪ ਨੇ ਸਾਧੂ ਬਣਦਿਆਂ ਹੀ ਜੈਨ ਅਤੇ ਅਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਭੁੰਘਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ । ਆਪ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਗੁਜਰਾਤੀ, ਰਾਜਸਥਾਨੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਜਾਣਕਾਰ ਸਨ । ਆਪ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਗੁਜਰਾਤੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਸੀ । ਆਪ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖੇਤਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਸੀ ।